

Πρέπει να στραφεί το ΠΑΣΟΚ αριστερά;

Του ΧΑΡΙΘΜΟΥ Κ. ΤΣΟΥΚΑ*

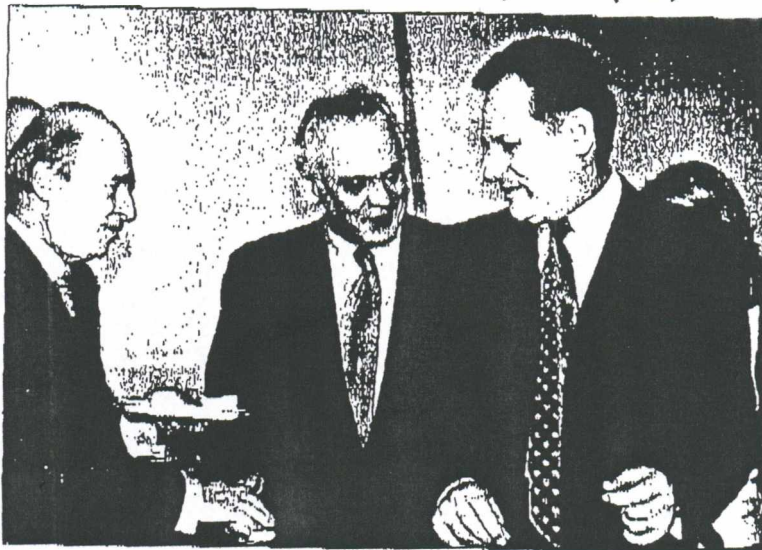
Η αντίθεση αρκετών αρθρογράφων και στελεχών του ΠΑΣΟΚ στην πρόσφατη αδυναμία εκλογική ήττα του ήταν ότι το ΠΑΣΟΚ πρέπει να «στραφεί αριστερά». Η άποψη που τείνει να κυριαρχήσει είναι η εξής: Από τα δεκαετία του 1990 και μετά, και ιδιαίτερα μετά την ανάληψη της ηγεσίας από τον Κ. Σημίτη το 1996, το ΠΑΣΟΚ άρχισε να αλλάζει τη φυσιογνωμία του και να υιοθετεί μια όλο και πιο δεξιόστρεφη πολιτική. Μετακινήθηκε, ως εκ τούτου, προς τα δεξιά και άφησε ζωτικό χώρο ακάλυπτο στα αριστερά του, τον οποίο κάλυψαν τα δύο μικρά αριστερά κόμματα. Για να αποκτήσει ξανά ηγεμονική παρουσία στην πολιτική ζωή και να επανέλθει στην εξουσία, το ΠΑΣΟΚ πρέπει να μετακινήσει προς τα αριστερά.

Τι εννοούν όσες διακινούν αυτό τον ισχυρισμό; Τι σημαίνει η περιβόλιτη «στραφή στα αριστερά»; Τι πολιτικές θα περιλαμβάνει; Καθότι η «αριστερά» δεν είναι μια άχρονη και αναλλοίωτη μεταφυσική έννοια, αλλά αντλεί το νόημά της από την ιστορική παράδοση του οικείου πολιτικού χώρου στα πολιτικά συμφραζόμενα μιας χώρας, τι θα συνιστούσε την «αριστερή στρέψη» για το ΠΑΣΟΚ σήμερα; Να το πω διαφορετικά: ποια ήταν η πραγμότερη «αριστερή» φυσιογνωμία του κόμματος αυτού από την οποία υποτίθεται ότι άρχισε να απομακρύνεται;

Μια ματιά στην πρώτη κυβερνητική δεκαετία του ΠΑΣΟΚ στη δεκαετία του 1980, την «αριστερή» περίοδο του, δείχνει ότι το συνολικό προφίλ των πολιτικών του περιελάμβανε από τη μια μεριά την ενίσχυση του κοινωνικού κράτους και τη δημιουργία ενός πιο ανεκτικού και περιεκτικού δημοσίου χώρου (το σημαντικότερο επιτεύγμα του), απετιότερο δε τον κρατισμό, τον λαϊκισμό, την κομματικοποίηση του κράτους, και την αντιδυτική ρητορική. Αυτές τις «παιδικές ασθένειες» άρχισε να ξεπερνά το κυβερνητικό ΠΑΣΟΚ στη δεκαετία του 1990, αποκτώντας μια φιλευρρωπική συνείδηση, συνειδητοποιώντας (έστω και ελαφρώς) τις βλαπτικές συνέπειες του κρατισμού και του λαϊκισμού στην οικονομία, και διαπιστώνοντας (αν και ανόρθα) ότι η κομματικοποίηση του κράτους υπονομεύει το συλλογικά αγαθά τα οποία το κράτος υποτίθεται ότι υπηρετεί. Ο «λαός» άρχισε βαθμιαία να μετασχηματίζεται σε «πολίτες», η κοινωνία να μην ταυτίζεται με επιμέρους προποδοθηρικά συμφέροντα, το δημόσιο συμφέρον να διαφοροποιείται τόσο από το συντεχνιακό συμφέρον των συνδικάτων του δημοσίου τομέα όσο και από αυτά κρατικών επιχειρήσεων, και να διαπιστώνεται η αξία του υγιών δημοσίων οικονομικών.

Όσοι σήμερα προτρέπουν το ΠΑΣΟΚ να «στραφεί αριστερά», τι ακριβώς του συνιστούν; Να επιστρέψει στον κρατισμό, να ενισχύσει τον λαϊκιστικό εαυτό του (από τον οποίο ουδέποτε αποκόπηκε), και να αναβαπτισθεί στο εθνοκεντρικό παρελθόν του; Να στραφεί σε αυτό που εξέφρασε ο Λαλιώτης, ο Τσοχατζόπουλος και ο Αρσένης; Να μημνηθεί τη βαθιά συντηρητική διαμαρτυρία του Αλαβάνη που αντιστρατεύεται κάθε αλλαγή που δεν εγκρίνουν τα συνδικάτα του δημοσίου τομέα;

Ενα κεντροαριστερό κόμμα είναι αξιακά κοινωνικό: μεριμνά για την ενίσχυση

Όσοι σήμερα προτρέπουν το ΠΑΣΟΚ να «στραφεί αριστερά», τι ακριβώς του συνιστούν; Να επιστρέψει στις «παιδικές ασθένειες» της πρώτης κυβερνητικής δεκαετίας στη δεκαετία του 1980; «Αιθέριες» που άρχισε να ξεπερνά στη δεκαετία του 1990, αποκτώντας μια φιλευρρωπική συνείδηση; (στη φωτο: Κ. Σημίτης, Α. Τσοχατζόπουλος και Κ. Λαλιώτης στην κοπή της πίτας του κόμματός, Ιανουάριος του 2003).

του δημοσίου χώρου. Η κοινωνία δεν θεωρείται απλώς ένα άθροισμα συναλλαγόμενων ατόμων αλλά μια δυναμικά εξελισσόμενη πολιτική κοινότητα από την οποία τα άτομα αντλούν νόημα και, συγκράτως, στη θέσπιση της οποίας ενεργά συμβάλλουν, προσπαθώντας να πραγματοποιήσουν τον εαυτό τους. Οι ανισότητες ενοχλούν τους κεντροαριστερούς γιατί περιορίζουν την αυτοπραγμάτωση των ατόμων. Η κοινωνική αλληλεγγύη ενισχύεται με δημοσίες πολιτικές, γιατί χωρίς αυτές δεν μπορεί να υπάρξει σταβρή δημοσσία σφαίρα. Οι πόροι όμως για τις δημοσίες πολιτικές θα προέλθουν από μια ακμαία οικονομία της αγοράς, την ιστορικά μοναδική οικονομική οργάνωση που παράγει ευμηνία.

Ο δημόσιος χώρος ενδυναμώνεται στο μέτρο που μπορεί να προσαρμόζεται στα εκσπότε νεα διεθνομένα. Η Κεντροαριστερά είναι, λογικά, η καλύτερη παράταξη της μεταρρυθμίσιμης, αφού αφενός μεν θεωρεί την κοινωνία ως την τελική πηγή νοημάτων, το οποίο αναθεωρείται στον ιστορικό χρόνο» αφετέρου δε, πιο πραγματιστικά, χωρίς αλλαγές οι δημόσιοι θεσμικοί αδυνατούν να αντιμετωπίσουν σε διαρκώς εξελισσόμενα προβλήματα. Ο σύγχρονος κεντροαριστερός γνωρίζει ότι, στην εποχή του παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού, το δημόσιο συμφέρον προάγεται όχι με τη συντήρηση του παλαιού, αλλά με τη δεκτικότητα στην αλλαγή. Όχι με την άρνηση της αγοράς, αλλά με την αποδοχή της και την άσκηση προσπάθειας για τη λειτουργία της με βάση τις συλλογικές αξίες της πολιτικής κοινότητας. Όχι με τον συμβιβασμό με τη λαϊκιστική μετριότητα, αλλά με την ενεργή επίδωξη της αριστείας που ζουνόγει τους δημόσιους θεσμούς, παράγει ηρωτικά συλλογικά αγαθά και καλλιεργεί εκλεπτυσμένη δημοσία κουλτούρα για την οποία οι πολίτες είναι υπεράφανα. Το δημόσιο συμφέρον προάγεται με την προσαρμοστικότητα, τη διαπραγματικότητα και την τόλη, όχι με την ανέξοδη (και αδιέξοδη) λαϊκιστική ρητορική.

Αν το ΠΑΣΟΚ «στραφεί αριστερά», το πιθανότερο είναι ότι θα επανασυνδεθεί με τον κακό του εαυτό και θα είναι μια ακόμη απόδειξη του φάου της αλλαγής, ο οποίος «τι επιρωγεί» διακατέχει το κόμμα της

«αλλαγής». Στη δεκαετία του 1990, επί Σημίτη, κέρδιζε τις εκλογές στο μέτρο που κατάρθωσε να εκφράσει τα εκσυγχρονιστικά αιτήματα των μεγάλων στρωμάτων και του πιο εκπαιδευμένου, δυναμικού και εξωστρεφούς μέρους του εκλογικού σώματος. Αυτά η μερίδα ψηφοφόρων, άλλωστε, είναι και η πλέον κυμαινόμενη μεταξύ των δύο μεγάλων πολιτικών παρατάξεων. Όπως την πάρει με το μέρος του κερδίζει. Αυτούς τους ψηφοφόρους έκαψε στις εκλογές του 2004, όταν το ΠΑΣΟΚ εξέτισε περισσότερο την οσμή της παρακμιακής και αλλολοπαρασσομένης νομενκλατούρας παρά την ελπιδοφόρα φιλοδοξία των ριζικελευθών μεταρρυθμιστών. Είναι χαρακτηριστικό ότι στις εκλογές του 2004, τα 2/3 των διαρρών ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ κατευθύνθηκαν στη Νέα Δημοκρατία. Ακόμα πιο ενδιαφέρον είναι ότι, σε σχέση με το 2000, το 2004 η Ν.Δ. είχε σημαντικό προβάδισμα στους ελεγχόμενους επαγγελματίες (κατά 13%), στα ανώτερα στρώματα μισθωτών του ιδιωτικού τομέα (κατά 12%) και στους ψηφοφόρους ανώτερης και ανώτατης μόρφωσης (κατά 10%). Αυτό το εκλογικό σώμα δεν το ανέκτησε στις εκλογές του 2007 με την ανεπαρκή ηγεσία του, τον ιεραμένο λόγο του, και την αδυναμία του να πείσει ότι έμαθε από τα λάθη του και άλλαξε. Οι διαφορές στη διαμαρτυρούμενη αριστερά στις πρόσφατες εκλογές είναι κυρίως συγκριτικές και, σε κάθε περίπτωση, οδεύουν ιστορικά από τις διαφορές προς την ανεπάρκεια. Τα εκλογές τις κερδίζει όποιος παράταξη αποπειρείται να παγιωθεί σε ιδεολογήματα, οικοδομεί ευρύτερες συμμαχίες και, συγκράτως, βάζει τη δική της πολιτική σφραγίδα σε μια διάχυτη κοινωνική εθιμότητα. Όπως στην τέχνη, το κλειδί στην πολιτική είναι να μορφοποιήσεις με τον δικό σου τρόπο αυτό που επιθυμούν οι πολλοί αλλά δυσκολεύονται να το εκφράσουν.

Το δίλημμα για την Κεντροαριστερά δεν είναι «δεξιά» ή «αριστερά» - αυτή είναι η συζήτηση του 1980. Το δίλημμα ήταν, είναι και παραμένει: εκσυγχρονισμός ή συντήρηση; Εξωστρέφεια ή ηρωικοπροδομισμός; Ανοιχτή στο καινούργιο ή κλειστή στο παλιό;

* Ο κ. Χαρίθμος Κ. Τσούκας (hitarikas@aiba.edu.gr) είναι καθηγητής Οργανωσιακής Θεωρίας στο ΔΕΔΑ (στην Κοινωνική θέση «Γεώργιος Δ. Μάλαρος») και στο Πανεπιστήμιο Warwick, και συγγραφέας του πρόσφατως εκδοθέντος βιβλίου «Βιθαρή Κραυγή» (Κοσταντινίτης) (http://hitarikas.blogspot.com)

M

μα του. Ταν τάν σαση σης. γες, δομή παρ στην δόση τα βί οας γ καός δυστ Τώρα ση, ε ρισρη ανάπ της γ ντρικ ρόλοι σκαλί στην φώνα φίας ο ραγω σμα ε βασίζι πράξε τέρως λουτσι ες. Η Ι ων σ σρους μες κ Ολα η κ θέαεια σης. Σ γνώσει γρφορ ιθεών ποίετα για τη βση π Στο ο νεργεί ριών κι τέ να θόδους τούν τε σρο. Η: Επικους γνή φη που εα; δασκάλ απελυό σκαλόν για τη μ λουθεί ι αλλάζει ι θπει τα σης, εμψ ενός δη. Το γες παραπών γαγής κ που ένω τισμόςε κηψίσει σιστά π ρά» έτοιμ μαθητές γνώσης. Με απε -νομίζω- ίνστιτουτ Ιστορίας υπαξεί, ι στις των κ κείμενα έ άλλο. Βγο να ξεφύγε γαλις κα ριεύασις να υποστ